המסלה

ישרו בערבה מסלה לאלקינו (ישעי' מ' ג')

ירחון — בעברית ובאידית

מוקדש לעניני תורה ויהדות

יוצא לאור ע"י ועד הרבנים דניו־יארק רבתי

שנה ה' | ב"ה, חדשי שבט־אדר א', ת"ש | חוברת א'

תכן הענינים:

שאלות הזמן: „המסלה" לשנתו החמישית; הטלאי הצהוב — אות הקלון לכל בשר, מעשים במקום דברים . . . המערכת
מכתב אל העורך . . . א שטיינברג
פרופ' נוימן ופרופ' פרויד . . . היסוד
הגאון הצדיק ר' ברוך דוב ליבוביץ זצ"ל . . . הרב ארי' פריו
דבר הנביא (שיר) . . . הרב ד"ר יעקב נאכט
על השחיטה . . . ש"י ענגון

חדושי תורה: בענין החששות בב' גיטין . . . הרב שמואל סושעלעוויץ
אימתי תקנו לכתוב זמן בגיטין . . . הרב שמואל ש. גערשטענפעלד

אידישע אפטיילונג: דער אמת ועס סוף כל סוף מנצח זיין; תורה־לאזע סנעכט — רעדאקציע
לתקנת שמירת שבת ויום טוב . . . הרב מרדכי ראבינאוויץ
די צווי אויסנאלאשענע שטערנס . . . הרב משה מאיר ישר
לוח ומודעות

"HAMSILOH"

Published by
RABBINICAL BOARD OF GREATER NEW YORK
229 East Broadway, New York, N. Y.

Vol. 5. | New York, February, 1940. | No. 1.

תנאי החתימה:
לשנה — 2 דולר | לחצי שנה — $1.00

נדפס בבית הדפוס גינזבורג לינאטייפינג קאמפאני, 63 סאפאלק סטריט, ניו יארק, נ. י.

המסלה

ישרו בערבה מסלה לאלקינו (ישעי' מ' ג')

ירחון — בעברית ובאידית

מוקדש **לעניני תורה ויהדות**

יוצא לאור ע"י ועד הרבנים דניו־יארק רבתי

שנה ה' | ב"ה, חרשי שבט־אדר א', ת"ש | חוברת א'

שאלות הזמן

"המסלה" לשנתו החמשית

עם גריין זה נכנס הירחון "המסיה" לשנתו החמישית ושעת כושר היא זאת להשקיף אחור ער בעורותיו ולסכם בקצור את הישגיו

כמובן שאין אנו מרוצים כמדה כזו להגיד שבכל הניע לשלמות הנרצית, שבורו מתים ושאיננו זקוק לשכלולים ותקונים יודעים אנו היטב שקצר המצע מלהשתרע ויש צורך להגדילו ולהרחיב את ידיעותיו, אילו היתה האפשרות החמרית לכך. כמו כן צריך להכניס בו קביעות ותמידות, שיופיע בכל חדשי השנה ובזמן קבוע ומדויק אולם אין גם להכחיש את העובדה שעצם הופעתו של הירחון במשך ארבע שנים רצופות, יש בו משום מעשה רב, וביחוד לגבי הסתדרות רבנית כהסתדרות ועד הרבנים דניו יארק רבתי.

במגמתו של הירחון הזה, מאז הופעתו של הגליון הראשון לפני חמש ועד היום, לא חל כל שנוי ותמורה. מגמה זו התבטאה בלשון זו "כונתנו לזכך את אוירנו מאותן הרעות המשובשות ההולכות ונשרשות בין שדרות הצבור שלנו, ולהסיר את החולניות שהכניסו אותן הדעות המוטעות בכל המוסדות הקדושים ינו" זוהי המטרה שהציג לו ירחון זה בראשית הוסדו, וממנה לא נסור גם לעתיד, בע"ה

וב"ה שהצלחנו לכנס בגליונות שהופיעו עד כה כמה חדושי תורה ועניני הלכה למעשה שנדונו בעיון ובככבד ראש בשאלות הזמן השתדלה המערכת להעיר על המצב ולהאירו כמו שהוא וכמו שצריך להיות, ובמרור האידי עמדנו בקשר תכוף ויש"ר עם קהל הקוראים והתאמצנו להראות כל הליקויים העלולים להביא חו"ח הרס וחורבן ליהדות אמריקה, והאמצעים לתקון המצב במו כן נתנו תמונות ותאורים על הליכותיהם ומנהגי חייהם של גדולי התורה והיראה וצדיקי יסודי עולם בעוונותינו הרבים שגרמו היה הירחון בשנים האחרונות מוכרח לשמש גם צנור דמעות והד אנחות על גורלו המר והנמהר של עמנו בתפוצות ישראל

נקוה לד' שעם כניסתו של ירחוננו "המסלה" לשנתו החמשית יפוזרו העננים משמי ישראל, ולא יצטרך עוד להיות תנין לסוכל ולייליל על צרות עמנו ושברו הרב אשר השבר, אלא ישמש רק אורנן של תורה ואורה, שופרה של הרבנים לחיזוק התורה ולבנין היהדות בארץ זו.

הנ"ל רבנים דתיים המה שם המנהלים ומדקא שתקי רבנן ישמע מנה קא ניחא להו

בערי השדה המצב עוד יותר ירוד בבופלא וראטשסטר אין ת"ת הגון בסיראקיוז היה לפני שנים אחרות ת"ת הגון וראוי לשמו, יותר ממאתים ילד ימדו בו ועכשיו בטל. גם בנין הת"ת נהרס עכשו הילדים יומדים דזשודאיזם בשני הטמפלים וב„סטימנט הויז" וכשני תריסר ילדים נמצאים בבנה נסתרה בביה"כ פועלי צדק ולומדים שם יהדות צרופה—סדור ומפטיר

באלבני ובני יארק נמצאים ארבעה בתי ת"ת שלושה מהם בבתי הכנסיות של חצי רפורמים והרביעי בבנין מיוחד תה"ת מתנבל והולך מיום ליום

בערים הקטנות כמו יוטיקא, טראי וכו' המצב גרוע עוד יותר

ורוצה אני גם להעיר, שכל מבטאי החריפים שהשתמשתי בהם במאמרי הם לקוחים מן המציאות בשנת 1937, בר"ח אלול, תלו על בתלי ביה"כ ביונקרס, נ י שלט גדול, שבו הזמינו את כל תושבי העיר, שיבואו בכל ערב להשתתף במשחקי ה„בינגא" ובמשך שבועים באו אל ביה"כ לא רק יהודים אלא גם „גויות" (ראיתי בעיני) וזה ביה"נ אורטודוקסי. את הנוסחא „משנכנס אלול קונים בעד דוררים אחרים כתיבה וחתימה טובה ומחילה גמורה על כל העוונות וכו'," העתקתי אות באות ממודעה גדולה שראיתי על אחד מבתי הכנסיות בברנקס של נ י.

אני עומד על דעתי ואומר, שלו ידעו כל עושי הנבלה שיש עין רואה ומשגיחה ומה שהם עושים יבוא לידי פרסום, אז הרבה מהם היו נמנעים מלעשות מפני הבושה ולזה יש צורך בעתון. ישנם הרבה יהודים וביחוד בערים הקטנות שהם פשוט שוגגים והם צריכים רק להתעוררות.

הריני מבקש את סליחתו, על שאני מטרידו בדברי, וחותם,

בכבוד הראוי,

א שטיינברג

סט' דזשאָזעף, מיזורי

פרופ' נוימן ופרופ' פרויד

נסתלקו לעולמם שני יהודים בעלי פירסום עולמי המחייבים אותנו להתבונן על דרך חייהם ולהסיק מסקנות לנו ולבנינו: פרופ' נוימן ז"ל ופרופ' פרויד

שניהם עשו את חייהם בוינה שניהם היו רופאים, שניהם עמדו ביחסים רבים עם העולם הכללי אולם הבדל אחד ורב היה ביניהם ביחסם לדתם, ביחסם לבורא העולם ולתורתו פרופ' נוימן היה יהודי חרדי והיה באמת במצות ביתו - היה בית יהודי שלם ומלא הוא בעצמו היה יהודי ורצה שגם בניו יהיו יהודים חרדים מספרים שהוא לא עזב את ביתו בבוקר, אפילו שם מרכים חיכו לו, לפני שילדיו גמרו להתפלל הוא נסע באוטו המפואר שלו לשמוע שיעור ב„דף היומי" גם בבית-החולים היה נזהר שמירה יתירה מעבירה על המצות. גם לצרכי רפואה נזהר בכל יכלתו שלא להדליק את החשמל בשבת וישנו לו יהודי אחד, אדם חרד מאד, שמאז שראה את צערו של פרופ' נוימן כשנאלץ בעם להדליק חשמל בשבת בשעת ניתוח אחראי, כשלא נמצא על ידו אינו-יהודי -- מאז גברה בו הרגשת קדושת היום. פרופ' נוימן היה אחד היחידים הגדולים היודעים להוליך אתם את קדושת הנפש, את הדבקות באלקיו ובתורתו, לתוך תוכם של החיים הכלליים.

והוא לא היה תמים, הוא היה פקח ומפליא באינטליגנציה שלו. מלכים ושרים אהבוהו לא רק בשל מומחיותו הגדולה באוניהם החולות, כי אם בעיקר בשל רוחו הבריא, הרענן, הפקח, שקשה היה למצוא דוגמתו בין גדולי העולם

ואם היה חרד, אם הוקיר את התורה בכל נפשו ורצה בלב שלם להורישה לבניו; אם השגיו בעולם הכללי לא החוירו בעיניו את זוהר בית המקדש, ואת עושר החויה הדתית, אושר התפילה וההתיחדות עם אלקים — אות היא שמצא די סיפוקו ביהדות, שלא חסרו לו הכחות, שלא היו לו ספיקות . . . יתר על כך: הוא היה קיצוני ביהדותו הוא נמנה על אגודת ישראל. לא נקל להיות אגודאי גם בין יהודים, ומה גם בעולם הכללי. פרופ' נוימן שימש ויכול

לשמש תעודה חיה על יכולת היהדות לספק את נשמת האדם אפילו הגדול ביותר, ומחאה נלויה נגד אלו שעזבו את היהדות מפני „צמצומה" כביכול

ויחד אתו, באותה העיר חי מיומר יהודי אחר — זיגמונד פרויד.

היה זה טיפוס אחר לגמרי. ברובו הגדול מתבולל שלעתים רחוקות הביע אהדה ליהדות בחייו הפרטיים היה רחוק מהיהדות, לא למדה, לא הכירה ולא קיימה. ורק לבסוף ימיו מצא לנכון לכתוב על נושא יהודי מתוך גישה קטנונית, זרה, מוזרה היא כתב ספר על משה רבינו, מקבל התורה שעורר זועה בין היהדות הנאמנה זה היה טיפוס הפיך מפרופ' נוימן

ואנו משוכנעים שההבדל היסודי, הנקודה ראשונה שסימנה את הכיוון של שני האנשים הללו היה החינוך רבים מאלה שפרשו מן היהדות רגילים לדבר על כחות שמקורם בעולם המדע ובתבונת האדם שהביאום לידי כך זהו דמיון כוזב היהדות, האמונה, הקשר עם אלקים נפסד ראשית כל מחוסר גישה והכנה נפשית להם יש אמנם אדם הנולד אצל הורים שהקנוהו דת מקולקל במובן היהודתי, אבל ברוב המקרים בא הקלקול על ידי החינוך, החי משלביו הראשונים והיסודיים „המדע", „כח החיים", ו„זרם הזמן" ההורס כביכול את היהדות בא רק כסיבה מאוחרת, כהמשך לקילקול היסודי ופעמים רבות רק בתואנה, כעילה.

אבל אדם שהוריו ידעו לשמור על הכנתו הנפשית, והוא עצמו לא הרס מה שאבותיו בנו יכול, במו פרופ' נוימן, להתהלך עם כל בני אדם ובכל המקומות ותמיד להיות עטוף כאיצטלא של קדושה פנימית. ואדם במו פרויד שגדל על ברכי האסימילציה, שהכיר את היהדות מרחוק וברגעים מועטים שבין עבודה מדעית אחת לשניה, עלול באמת לקעקע את הכל, איננו מוכשר להבין כלום מהיהדות . . .

חבל רק שפרופ' נוימן לא היה סופר ורגשותיו הטהורים, אמונתו התמה לא התבטאה בכתב ולא הונצחה. ודוקא פרופ' פרויד, הזר הזה ליהדות — הוא שהנציח את מחשבותיו המקולקלות על היהדות חבל שרבים מצעירי ישראל ידעו על פרויד הכופר במשה ובאלקיו, על נפש פרויד שלא מצאה מנוחה ביהדות ולא ידעו על פרופ' נוימן, שבהיותו אדם בעל פירסום עולמי וחביבם של מלכים ורוזנים היה יהודי חרדי קיצוני — בתוך גאות חיי העולם הכללי ידע לשמור על קדושת וטהרת נפשו.

אולי ימצא מי שהוא בין עולי אוסטריה שידע להציב ציון קדוש לנשמה עליונה זו בדי שזכרו ישמש דוגמא וסמל מאלף להולכים בדרכי המדע (היסוד)

הגאון הצדיק ר' ברוך דוב ליבוביץ זצ"ל

מאת הרב ארי' פריז

מתוך גלי סערות שמועות איומות ומדהימות של חורבן היהדות הפורנית ועל הריגות רציחות עינויים ויסורים מדרבה מאחינו וגדולי התורה הודהמנו הפעם על פטירת הגאון הצדיק והעניו ר' ברוך דב זצ"ל ראש ישיבת כנסת „בית יצחק" דקמניץ ליטובסק גם אסון זה הוא תוצאה ישירה ממצב הכללי העגום לבו העדין פקע מסבל סבלו וסבל אחיו המעונים והנדכאים

ברם כמה שהלבבות מלאי תוגה וצער על כל השמועות שהשיגונו עד בה הרי שמועה זו הר אחר לה לא רק שעמוקה ביותר התוגה אלא נפצע לב היהדות החרדית בכלל ולכל תלמידיו בפרט בהסתלקות של מרן אין לראות אסון של פרט יחיד או משפחה שברגיל אני משתתפים בצערם ואסונם ואפילו אם נעריך הערכה שלמה את אבדת נפש אחת מישראל בערכה כאבדת עולם הרי סוף סוף אנו היחידים אינם מרגישים אבדה זו כאסוננו הפרטי ובחלק מגופנו והויתנו ויש שמסתפקים בהבעת צער בעלמא אסון זה של הסתלקות גאון וצדיק הוא אסוננו אנו הפרטי, אסון עם ישראל כולו בתור משפחה אחת שחלק גדול מחיינו ותורתנו בא אלינו על ידו

הוא חי את חייו לא לעצמו. חייו היו מוקדשים להאומה ולפיכך גם אסון סילוקו הוא לא לעצמו אלא לכולנו. הוא היה מאלו שלעצמם

די להם בקב חרובין מערב שבת לערב שבת מעולמנו ותענוגיו לא דרשו כלום המעט שדרש הוא אויר לנשימה של ארבע אמות מצומצמות של תורה ויראה או יותר נכון את כל חייו עולמו ועולמות רבים קפל וצמצם בתוך ד' אמות של הלכה

אם היו אישים או שישנם כעת בדורנו שידעו הרגישו וחיו במציאות את המושג של „תורת חיים" במלא מובנו והיקפו הרי הוא אחד מהם. תורה שלו היתה אחרת ממה שהיא אצל אחרים כל הוית האני שלו היתה מציאות הוית התורה. עמלות עד אפיסת כוחות, התעמקות והחדירה אל מעמקי תהומות התורה היתה לו ללחם חוקו ולאויר נשימה, בלי תורה ועמלות בתורה לא ידע איך חיים ? וחיים מזה ? מרגלא בפיו שאם עובר יום שאיננו נושא ונותן ומתפלפל עם תלמידי הישיבה הוא מרגיש את עצמו חולה וחולה וחייו אינם חיים ולא רק שהיה אומר כן אלא כולנו הרגשנו בנידון זה כמה כנים היו דבריו

אם היה קים בגלות מזבח כפרה של תורה שנשאר לנו לפליטה אחרי חורבן בית מקדשנו, הרי הוא היה מאלו שעוד מימי שחר ילדותו עד יומו האחרון הקריב עליו את דמו חלבו לבו ונפשו במסירת נפש בכדי ליצור את אש קודש להט התורה אשר תמיד תוקד בו.

קוננו שאש זה לא תכבה! היתכן שהעולם יכול להתקים בלי קרבנו-אישו ? והנה הגיעתנו שמועה נוראה שנפשו עלתה למרומים, נגרו בבה ומזבחו בטל מכפר.

לציבור החרדי כולו ההסתלקות של מרן היא אבדה גדולה מאישיות גאונית כבירה של אוצרות מעיני התורה ואוצר אמונה תמה ויראת פחדים מר'. מאוצרות אלו שפעו שפע של אור תורה לכל פנות פזורי ישראל. הציבור התורני בישיבות ירגיש את החלל הגדול שנתהוה בעולם הישיבות ע"י העדרו. ואין מי שימלאהו, כי על כן הוא אחד ויחיד ממתי מספר שרידי תקופה קודמת מהרמי"ם הגאונים בה"א הידיעה שהלכו בעקבות הגאון ר' חיים מבריסק זצ"ל, וסללו מסילה מיוחדה בהבנת התורה סגולה זו אפשרה לו לגדל לחנך ולהעמיד במשך יותר מחמשים שנה תלמידים למאות ולאלפים שמביניהם הרבה כיום מגדולי ראשי הישיבות בעולם הישיבות ולמדנים מופלגים בעולם הרבני.

אבל אחרת היא ההרגשה אצל תלמידיו אלו ששמשוהו והתחנכו על ברכיו ובלבם נטע ושתל בית מקדשם התורני והצית אש התורה עוד בחייו היו מרגישים שהמעין לא נחרב ולא נפרץ ומרחוק עודנו מוסיף להם מזהרו להם פטירתו יותר מאסון חורבן בית מקדש, יש כאן חורבן מעין היניקה אשר ממנו בא להם תורתם וכמה גדול כבר האסון לאלו שבלבם עוד קוננה שאיפה להיות מתלמידיו ולמלאות את חלל לבם באש להט תורתו! ומי ירוה את הצמאון ומי ימלא את החלל

דמעה חמה נודדת בלב בניו-תלמידיו בשעת עמדם מרחוק לפני הקבר הרענן של רבם האהוב והנערץ ולב ירב שואל האומנם! האם באמת קרה הדבר? היתכן שלב מלא חיים ולהט מתורת ד' תורת חיים לעם יחדול לדפק"? האם באמת כבה המאור הגדול שהאיר עשרות בשנים לקרובים ולרחוקים!

הרב ד"ר יעקב נאכט

דבר הנביא

אמנם מר מר גורלי
כלו כלו צל,
אך אתה, אל, אורה לי
גם ביומים אל.

אמנם לי הם אומרים:
כבו המאורות...
אך אני משומרים
לבקר מרורות...

ואם הם שתו על נוי
וגם נצבו כמו נד...
לי קדוש דבר הנביא...
„עוד אבנך ונבנית".

על השחיטה

מאת ש"י עגנון, ירושלים

(אגדה)

מעשה באלמנה אחת, שהניח לה בעלה בית מלא יתומים, ולא הניח להם לפרנסתם אלא עז חולבת ובכל יום ויום בשעה שהתינוקות עומדים ללכת לבית הספר, אמם נותנת להם כוס חלב ואומרת להם בני, מי שנותן כח לכל העולמות, הוא יתן לכם כח וגבורה ללמוד תורה ולעמוד בתפקידו של הקדוש ברוך הוא. והם מברכים „שהכל נהיה בדברו", והעז מנענעת להם בראשה, ונועה בנגדם, ועונה „אמן" לפי דרכה, והם מחליקים על ראשה מחמת חבתה, ואומרים לפניה דברים ערבים והולכים לבית-הספר ללמוד דברי אלקים חיים, ובחזירתם מבית-הספר יוצאים עמה לשדה, ורועים אותה במרעה טוב, ומוליכים אותה לנחל להשקותה, ומספרים לה כל מיני מעשיות נאות, כגון מעשה העזים של ר' חנינא בן דוסא שהביאו דובים בקרניהן, ומעשה העז שהיתה לה מערה אחת שהיתה הולכת בה לארץ ישראל ומביאה משם חלב הרבה מדדיה, מתוק מדבש וטעמו טעם גן עדן אף הם היו מנחמים אותה, ומבטיחים לה הבטחה גדולה לעתיד לבוא, שלכשיבוא משיח צדקנו במהרה בימינו אמן, יקחו אותה עמהם לארץ ישראל, ויאכילוה חרובים בלא מנין וישקו אותה טל חרמון, וכך היו אומרים לה עכשו את לוחכת עשבים ושאר גדולי קרקע שמברכים עליהם „שהכל", אבל לעתיד לבוא, עתידה את לאכול פרות, שמברכים עליהם „בורא פרי העץ", והיו בודים מלבם כל מיני דברים שמשמחים את הלב, כדי לשמח לבה של אותה עז, והעז נותנת להם חלב בעין יפה עד שגדלו והצליחו בתורה וביראה, ונעשו גבורי כח לעשות רצון אביהם שבשמים

וכשגברו העוונות רחמנא ליצלן ונגזר על גלויות ישראל שברוסיא ובפולין ובאוקרינה ובליטא, שיאבדו חס ושלום מן העולם, בא חמי"ל (חמילניצקי) הצורר, ימח שמו, עם כל פלגסיו הארורים לעירה של אותה אלמנה, והחריבו את כל העיר, והרסו את כל הבתים והרגו את כל היהודים ועשו שממה גדולה בעיר

כשראתה האלמנה שהשוללים קרובים לבוא לביתה, נתנה סכין של שחיטה ביד כל אחד ואחד מבניה, ואמרה כשיבואו הארורים ויכופו אתכם לעבור על מצוות התורה, -- כל אחד ואחד מכם יטול סכינו, וישחוט את עצמו על קדושת השם, ולא יעבור חס ושלום על מצוה אחת ממצוות התורה אף היא נטלה סכין ועמדה על גביהם, שמא יבחרו חיים של בושה וכלימה, ויכפרו חס ושלום באלוקי ישראל -- מיד תהרוג אותם

נטלו הבחורים את סכיניהם בידיהם ועמדו לקדש שם שמים באותה שעה נתגלגלו רחמיהם על אותה בהמה כשרה, שהיתה מפרנסת אותם מחלבה, ועכשו היא עתידה ליפול בידי הארורים ויאכלו מבשרה בלא ברכה הרגישה העז בעצמה למה היא מתבקשת, פשטה את צווארה ונעתה נעיה גדולה ונשתטחה לפניהם. עמד הגדול שבכולם ונתנה בין ברכיו, ונטל את סכינו וברך על השחיטה, ושחט אותה כדין ואמר עכשיו לא ישמעו הארורים את קולך, ולא ישתו מחלבך, ולא ימלאו כרסם מבשרך, שהיית מפרנסת תינוקות של בית רבן לאחר ששחטה — שפך את דמה לפני הבית לא הגיעו השוללים לבית עד שניתן ריווח לאלמנה ולבניה להתחבא.

לאחר שהחריבו האויבים את כל העיר הגיעו אצל ביתה של אותה אלמנה כיון שראו דם שפוך על הפתח – אמרו כבר נעשה מעשה - והלכו להם לעיר אחרת לאחר שהלכו, יצתה האלמנה ובניה ממחבואיהם, ונתפרנסו מבשרה של העז, ששחטו אותה כדין בסכין כשרה ובברכה על השחיטה

לאחר ימים רבים ששקטה הארץ, חזרו כמה בעלי בתים לעיר ומצאו את העיר חרבה ושוממה וכל בתי כנסיות ובתי מדרשות שרופים באש, חוץ מאותו בית שלא נחרב.

נכנסו לשם והכניסו לתוכו ארון וספרים, וקבעו בו מקום לתפלה בצבור. וכל יום ויום מתפללים בו ולומדים בו תורה, אלא שבאריכות הגלות נתישן בית הכנסת, ונשתפעו כתליו, וגגו סמוך לאדמה, ועשבים עולים בו ועזים מקפצות עליו ואוכלות ממנו ובשעה שישראל מתפללים ואומרים קדיש וברכות — עזים פועות מן הגג ועונות „אמן" על פי דרכן, כשם שהיתה אם אמן עונה „אמן" אחרי אבותיהם של אלו

חדושי תורה

בענין החששות בב' גיטין

מאת הרב שמואל קושעלעוויץ

(המשך)

אמנם לאחר העיון זה לא קשה כלל דכבר ביארנו במקו"א, דאימתי צריך לברירה רק אם תלה חלות הדבר בדבר שיתברר בעתיד, כמו אם תעשה כך, או שיהי' הדבר למחר כך, אז יחול הגט למפרע לכיו"ב, באופן שקיומו של הדבר תלוי עדיין מן הדבר שעתיד לבוא, אבל אם תלה רק בטול הדבר בענין שעתיד לבוא, כמו אם תעשה כך, או שיהי' למחר כך, אז יבוטל הגט למפרע, זה ל"ש לדין ברירה כלל, דכיון דא"צ לברר רק שלא נתבטל הדבר, זה שפיר מתברר בלא דין ברירה לפי זה באמת, דכא שתלה בדעת הרב איזה גט שיכשיר, אין הכוונה שבכשרות הגט תלוי ועומד ומחכה להכשר הרב, דבאמת כשרותו אינו תלוי כלל בהכשר הרב אלא פסלותו, והיינו דאם בדעת הרב הגט אינו בהוגן, אז פסול הוא וצריך לגט שני, וא"כ כל הברירה היא רק שלא נתבטלה הכתיבה, אבל לא שהוכשרה הכתיבה

אולם עדיין לא יצאנו לגמרי ידי חובת ביאור, דהא הסופר מ"מ כותב הרבה גיטין, וא"כ הא לא ידעינן בהי תתגרש, ותו צריך לברירה, דמ"ש זה מכתב ב' גיטין לאשה אחת דבאיזה גט שירצה יגרש, כההיא דכ' הירושלמי ר"פ כל הגט ועיין בס' גט פשוט בס' קכ"ב וס' קכ"ט דנדחק הרבה בזה אולם לענ"ד נ"ל דזה לא קשה מידי, דכיון דביארנו דכשרות הגט אינו תלוי בברירה ורק פסלותו, הנה מה דכותב הרבה גיטין, אין הענין דכותב הכל בבת אחת, אלא דכותב אחד אחד, היינו דאם הרב מוציא את הראשון לאינו כהוגן אז כותב שני, והיינו דבכתיבת גט השני כבר הוא רק גט אחד, דהא הראשון כבר בטל, וחוזר הדין במו"כ לגבי השלישי וכן הלאה, באופן דבכל פעם אנו דנין רק על כתיבת גט אחד, וכיון דכשרותו אינו תלוי בברירה אלא רק פסלותו, א"כ ע"פ דינא באמת אין מקום לחשש ברירה ממש, ורק מפני החומרא אין לעשות כן לדעת איזה פוסקים ודו"ק

אכן הגמ' בגיטין פ"ו גבי כ' גיטין שנתערבו, דפריך והא לא ידעי כהי קמגרשה, לפי מאי דס"ד דגם נתינה לשמה בעינן, לכאורה מ"ש זה מהך דכותבין ב' גיטין בשביל חשש בהשמות, דכמו דביארנו דבזה הוי שפיר כתיבה לשמה, משום דכל כתיבה מיוחדת היא רק לגירושין, דהא הבעל יגרש לאשתו בכל גט וגט, א"כ מאי פריך התם הגמ' הא לא הוי נתינה לשמה כיון דא"י בהי קמגרשה, אבל השליח הוא הנותן שניהם לזו ושניהם לזו ומאי איכפת לן תו. ומאחר דהגמ' פריך מ"מ, הרי חזינן דלא סגי בהכי, אלא כענין בדוקא שידע בהי קמגרשה לפי"ז גם בנ"ד, גבי ב' גיטין מ"ש דכותבין בשביל חשש דהשמות

אולם מאידך גיסא, הזינן בהדיא במקו"א במשנה ובתוספ' דכשר בכה"ג, היינו הך דקדושין ס"ג בקדשתי את בתי וא"י למי קדשתיה, ובאו שנים כו' זה אומר אני קדשתי' וז"א אני קדשתי' דשניהן נותנין גט, וא"כ הא גם התם לא ידעי הסופר והעדים בהי תתגרש וראיתי דהגאון בעל או"ש עמד על מקו"א בכיו"ב, היינו הך דסנהדרין דף מ"א, מעשה באשה אחת שבאת לבימ"ד של ר"מ א"ל רבי אחד מכם קדשני, עמד ר"מ וכתב לה גט כריתות, עמדו כולם כתבו גט ונתנו לה. ומקשה הא לר"מ ע"מ ברתי ובעי חתימה לשמה

וא"כ העדים לא ידעי באיזה גט מתגרשת, ול"ל דזהו רק חסרון ידיעה וא"צ לברירה כמו ההוא דכבר בא חכם בעירובין ל"ו, דהא בפ' המגרש רס"ל דבעינן נתינה לשמה, פריך והא לא ידעי בהי קמגרשה, הא התם נמי הוי רק חסרון ידיעה

ורוצה לייישב כך דהחתימה לשמה של העדים או כתיבה לשמה של הסופר הוא רק שיהי' כתוב או חתום הגט ע"פ הבעל, והמה כמכונה כיד הבעל, דעיקר הכתיבה והחתימה נעשה ע"י הבעל, שהרי בעינן צווי הבעל, והסופר והעדים הכור ע"י ציווי', וא"כ בהך עובדא דסנהדרין הרי הבעל ידע שפיר ואיו שכתבו וחתמו ע"פ הבעל, הרי שפיר כתבו וחתמו לשמה אבל בב' גיטין שנתערבו שהבעלים עצמו שעליו אמר הכתוב ונתן א"י איזהו גט הכשר, א"כ לא מקרי נתינה לשמה, ולפי"ז הא תו לא תקשה ג"כ הקושיא שלנו מהך דקדשת את בתי, דהרי גם התם הבעל עצמו יודע שפיר אכן בב' גיטין מחמת ספק של השמות אכתי תקשה, כנ"ל, דהא גם הבעל עצמו אינו יודע

אולם לענ"ד ל"ל כלל בדבריו דקשה הרבה, דמלבד דכל הגדר שהסופר והעדים המה כמכונה ביד הבעל הוא דבר שאינו מתחוור, כי בודאי אין הסופר והעדים כקוימוס ביד הבעל, אלא בעינן דעתם וכוונת עצמם ובידיעות לגמרי בכתיבת הגט, וכמו דאמרינן בחש"ק דצריך געוע"ג לימדהו שיכתוב לשמה ולא סגי שיכתוב על דעת הבעל, דבזה ל"צ געוע"ג דמחשבתו מוכחת מתוך מעשיו שכותב ע"ד הבעל ועיין תוס' חולין י"ג והירושלמי שהביא החילוק מתרומה לגט, אבל זולת זאת, מה יענה על הך דיבמות צ"ט בכהנית שנתערב ולדה בולד שפחתה דהגדילו התערובות משחררים זא"ז, והא גט שחרור בעי לשמה כמו גט אשה והתם גם הבעלים עצמם אינם יודעים מיהו המשוחרר לאיזה גט הכשר, וכן בקדושין נ"א בקדש אחת מב' אחיות דמוקי אליבא דרבא בהוכרו ולבסוף נתערבו, באופן דהקדושין היו במבורר, ואפ"ה נותן גט לזו וגט לזו, וכן שנים שקדשו שתי אחיות דכל אחד נותן שני גיטין, דמוקי ג"כ בהוכרו ולבסוף נתערבו, והתם גם הבעל שעליו אמר הכתוב ונתן אינו יודע בהי קמגרש, וא"כ לדבריו איך היה שם הכתיבה והחתימה, הא לכו"ע בעינן או כתיבה או חתימה לשמה

וע"כ נלענ"ד דהענין הוא כמו שביארנו לעיל, דלא איכפת לן כלל מה שהסופר והעדים או גם הבעל אינם יודעים בהי גט תתגרש, דשפיר נחשב זה לשמה ולשם כריתות, כיון שכל הכתיבה והנתינה היא רק לגירושין, ובאחד מהם שהוא גט האמיתי ג"כ מכוונים לגירושין ואולם מה דהגמ' בגיטין דף פ"ו פריך דאי בעינן נתינה לשמה והא לא ידעי בהי קמגרש, זהו ענין אחר והיינו, דלכאורה צ"ע דהך דמסיק הגמ' דלא בעינן נתינה לשמה, דהא באמת גם הנתינה בעינן לשמה ולשם כריתות כדאיתא ברמב"ם פ"א ה' גירושין, ומנין שאינו נותן לה אלא בתורת כריתות, שנאמר ספר כריתות ונתן בידה. וכן הספרי שהביא הרשב"א בחי' לגיטין פ' הזורק. וכן המתניתין גופא דאי אמר כנסי שט"ח פסול, שצריך ליתן בתורת כריתות, ולאו דוקא דאמר שט"ח שהיא אמירה ששוללת הגירושין, אלא דחסר בחיוב נתינה לשם גירושין, דאפי' בוון הבעל לכריתות אלא דשתק בשעת נתינה ולא אמר כלום, הא ג"כ להרבה פוסקים פסול מה"ת, דצריך אמירת גירושין כמו בקדושין, ואפי' להשיטות דאינו מה"ת, זהו משום דהגט עצמו מוכיח אבל לכו"ע מיהת בעינן שמצד המגרש בעצמו יהי' הנתינה לשמה, וא"כ מאי האי דאמר דלא בעינן נתינה לשמה

וע"כ דהוא כמו שאמרנו לעיל דבהך ב' גיטין שנתערבו הוי שפיר נתינה לשמה, דהא נותן הגט מכוון בכל נתינה לכריתות, ורק מה דפריך והא לא ידעי בהי קמגרשה, זהו כמו שכ' רש"י ז"ל, דפריך והא לא ידעי עדים, דהאומנם רש"י מוכרח לפרש כן ע"פ הסוגי' דפריך רק אליבא דר"א דאמר עדי מסירה כרתי. אבל על הסוגי' גופא קשה, למה לא פריך גם אליבא דר"מ, דאף דלא מצי לאקשוי' אליבא דר"מ על העדים, משום דלא בעי ר"מ ע"מ, אבל על המגרש השליח עצמו יקשה דלא

ידע בהי קמגרש, וע"כ דיגבי המגרש עצמו זה חשוב שפיר נתינה לשמה, כנ"ל. אלא על העדים פריך לר"א דס"ל ע"מ כרתי, והיינו כיון דלר"א הוי ע"מ כמו לר"מ ע"ח, א"כ ר"ל כמו דלר"מ בעינן לשמה בחתימה, כמ"כ בעינן לר"א לשמה בראית העדים, היינו דיראו העדים בעיניהם הנתינה לשמה. וע"ז פריך שפיר, הא לא ידעי עדים בהי קמגרשה, נהי דלגבי כתיבה וחתימה כיון שמכוונים בכי כתיבה וחתימה אמרינן שזהו לשמה, מ"מ אי דנינן על ראית עדים זה גרע יותר, דאז בעינן ברירות בעיני העדים, ולא סגי הידיעה מה שלאחר ב' הנתינות ידעו דנתינה אחת היתה לשמה, דראיה בשעת מעשה ליכא, דאפי' להשיטות דגם בגו"ק סגי ידיעה בלא ראיה, כהובא בב"ש בס' מ"ב לגבי אי העדים ראו טבעת יוצא מתח"י מיד ולא ראו הנתינה ממש דמהני, מ"מ התם הוי ידיעה מבוררת כאיזו נתינה חלו הקדושין, אבל הכא גם ידיעה מבוררת ליכא, וא"כ הכא דבכל פעם ראו ספק גירושין לא מקרי זה ראי' לעשות ודאי גירושין, כי לא היה ראיה ודאית גם פעם אחת. וע"ז משני דנתינה לשמה לא בעינן, היינו דא"צ שהעדים יראו זה הלשמה בהנתינה אפי' לר"א דע"מ לדידי' הוי בע"ח לר"מ, דבעינן רק שיראו עצם הנתינה, ועל הלשמה סגי שיש להם הידיעה מזה, וא"כ כיון שלאחר ב' הנתינות יש להם הידיעה ג"כ שאחת מהן שהיתה בגט הכשר ג"כ ג"ב הא היתה לשמה ולשם גירושין, א"כ שפיר כשר.

כן י"ל ע"פ דברי הרשב"א פ"ק דקדושין וז"ל: תן מנה לפל' ואתקדש אני לך, דוקא דאמר לה בשעת נתינה ה"א מקודשת לי במנה שאני נותן לפל', הא נתן ולא פירש אינה מקודשת, ואע"פ שהדברים מראין שלדעת מה שאמרה לו נתן הוא, וכמו שפירש דמי, מ"מ העדאת עדים בעי, דהמקדש בלא עדים אין חוששין לקדושיו. אבל בעסוקין באו"ע ה"ה כאלו פירש עכשיו בשעת נתינה דאדיבורי' דנפשי' קסמך ויהיב, עכ"ל. הנה מדברי הרשב"א דכ' גבי עדי קיום „דמ"מ העדאת עדים בעי", דהוא ענין הגדה, נראה מזה כוונתו, מה דמכוון ג"כ בשאר ד' הראשונים ז"ל, דעדי מסירה לגו"ק אף דהם רק בתורת עדי קיום גרידא, מ"מ בעינן בדוקא שיהי' ראוין להגדה באותה שעה ע"פ ראייתן. ומשו"ז מבואר החילוק שעושה בין עסוקין באו"ע לנתן מנה לפל' על דעת מה שאמרה לו, אע"ג דגם כזה ר"ל דהוי כאלו פירש, והחילוק הוא אם רואין קדושין בנתינת המקדש מחמת עסוקין באו"ע שפיר יכולין להעיד על הקדושין גם ע"פ ראות עיניהם באותה שעה אבל אם רק מוכח להם מחמת אומדנא שנתן לפל' ע"ד מה שאמרה לו, ע"פ אומדנא זו א"י להיות עדי הגדה, וממילא פסולין בתורת עדי קיום וכמו"כ בנ"ד י"ל אם נדון על כל נתינה ונתינה כפני עצמה הרי אינם ראוין להגדה על גירושין ודאי ורק על ספק וממילא אין הם כשרין להיות עדי קיום לגירושין ודאי, אלא דהגמ' משני כנ"ל, דלא בעינן נתינה לשמה, היינו שיראו זה הלשמה אלא רק שיראו עצם המעשה ועל הלשמה של המעשה סגי שיש להם הידיעה וא"כ לאחר ב' הנתינות לא רק שראו נתינה של גירושין ודאי ע"י אחת הנתינות, אלא יודעים שבהנתינה הכשר ג"כ היתה לשמה, דחשבינן לב' הנתינות כמו מעשה אחד של גירושין, וכמו בנפשות לדוגמא, בעדים שראו באחד שהרג את הנפש בהרבה הכאות ולא ידעו כאיזו הכאה נגרמה המיתה, אין אנו דנין בכה"ג על כל הכאה והכאה בפני עצמה לומר דהיא ראית ספק של רציחה, אלא הרצח הוא ענין שלם עד לבסוף, ויכולין להגיד על דבר שלם, וכמו"כ הכא למסקנת הגמ'

אימתי תקנו לכתוב זמן בגיטין

מאת הרב שמואל ש. גערשטענפעלד

כתובות ב' ע"א „שאם היה לו טענת וכו'" והקשו בתוס' תימא דהכא משמע דמשום חששא דזנות תקנו שתהא ניסת ברביעי ובפ"ב דגיטין (י"ז.) איכא מ"ד דתקנת זמן בגיטין לא היתה משום חיפוי משום דזנות לא שכיח ותירצו

עיי"ש. ונראה לפיענ"ד לתרץ קושיותם על ריש לקיש. דהנה כתב בהגמיי' (הובא בב"י אבהע"ז סי' קכ"ז) דלר"א דס"ל עדי מסירה כרתי, כשם דס"ל דכשר באין עליו עדי חתימה כיון דהתקנה לחתום היא רק מפני תיקון עולם. כן כשר לדידיה אם לא כתב זמן בגט כיון דגם תקנה זו היא רק מפני תיקון עולם וכן פירש הרשב"ם (ב"ב קע"ב ע"ב ד"ה דילמא אבא שאול) אליבא דאביי. אבל הב"י מסיים שם דהרמב"ם והרמב"ן לא ס"ל בהגמיי' והרשב"ם. והנה כפי הנראה שם דעד כאן לא פליגי אלא אם יש עליו ע"ח, דאז יהיה לה ראיה שנתגרשה ע"י קיום כתב ידן אבל לא נדע מתי נתגרשה ראז יהיה האפשרות לחיפוי או לפירי וכיון דאין ינו שום טעם להקל אלא משום דתקנת זמן הוא רק משום תיקון עולם, בזה דעת הרמב"ם והרמב"ן דאין לדמות תיקון עולם דאין בו זמן שיש בו חשש קלקול יתיקון עולם דאין עליו עדים דאין בו חשש קלקול ומשום הכי ס"ל דגם לר"א פסול אין בו זמן ומוקדם ונכתב ביום ונחתם בלילה (אלא שבזה יש חילוק בין אין בו זמן כלל לבין מוקדם ונכתב ביום וכו' דבאין בו זמן כלל ביון שהפסול ניכר מועיר אם העדי מסירה באים לב"ד ומעידין אימתי נתגרשה. כיון דאין חשש דילמא אתי למיסמך על העדי חתימה לבד והוי ממש כניר מחוק ודיפתרא (גיטין כ"ב), אבל בשאר פסולי זמן, כיון שאינם ניכרים הגט פסול גם אם יבואו ויעידו כב"ד על המסירה דילמא אתי למיסמך על הע"ח בלא הע"מ) כל זה בשיש על הגט ע"ח אבל באם אין עליו ע"ח כלל ואז הגט אינו מתירה עד שיבואו הע"מ ויעידו שנתגרשה, א"כ הם המעידים גם מתי נתגרשה ואין כאן שום חשש וקלקול ולבו"ע לא שייך פסול זמן. שוב מצאתי בתורת גיטין ולמעלה בקודש בשיטה מקובצת ב"ב כדבריו וכן מוכיח לשון הרמב"ם (בפ"א מהל' גירושין הל' כ"ה) „גט שיש עליו עדים ואין בו זמן וכו'" והאי לישנא „שיש עליו עדים" למאי קתני לה? בשלמא במשנה (גיטין פ"ו ע"א) קתני לה משום דהיא אזלא אליבא דר"מ דס"ל ע"ח כרתי וזהו תכסים דכל גט. אבל הרמב"ם דפוסק כר"א דע"מ כרתי וגם בזה"ז (עיין בפ"א מהל' גירושין הל' י"ח) „אעפ"י שאין חתום עליו עד בלל הרי זה כשר" א"כ למאי דייק הרמב"ם לישנא „שיש עליו עדים" אם לא לדיוקא, דדוקא ביש עליו ע"ח אז שייכי פסולי זמן. אבל באין עליו ע"ח פסולי זמן לא מעלים ולא מורידין.

ובזה נבין הא דקאמר הש"ס בכמה מקומות (גיטין ע"ו ע"ב ועוד) „ס"ל כר' יוסי זמנו של שטר מוכיח עליו וכן בגט זמנו מוכיח עליו" ולכאורה קשה דמאי ראיה מזמן שנכתב בו דכוונתו שיחולו הגירושין מהיום דאל"כ לא היה נכתב, דהרי מחויב לכתוב הזמן משום חיפוי או משום פירי? ולפי דברינו ניחא דב"ד דשרו מישחא כודאי ס"ל כהילכתא כר"א דע"מ כרתי וגם ר' יוסי יחד תירוצא כתוס' (גיטין ס"ו ע"ב ד"ה הא) ס"ל כר"א וא"כ יש אפשרות לכתוב גט בלי ע"ח ושלא יהצריך זמן ולכן עכ"פ בלי ע"ח שפיר זמנו מוכיח עליו ביון דאין צורך לכתוב זמן וכתב, מוכח שרוצה שהגט יחול מהיום ואין להקשות דלכאורה יש סתירה לזו מש"ס יבמות (ל"א ע"ב) דמקשה שם „מפני מה לא תקנו זמן בקידושין" ומאי קושיא הרי לפי הרמב"ם (פ"ג מהל' אישות הל' ג') „ואם קידש בשטר כותב על הניר או על החרס הרי את מקודשת לי וכו' ונותנו לה בפני עדים" משמע דבלא ע"ח מידי וא"כ מאי מקשה הש"ס? דהא גם בגירושין אם אין עליו ע"ח לא בעינן זמן? הא בורכא דהא השקלא וטריא דשם סובב הולך אמתניתין (שם ל' ע"ב) כתב בכת"י וכן יש עליו וכו' דאתיא כר"מ דע"ח כרתי ולדידיה שפיר מקשה הש"ס דהרי בשניהם בגירושין וקידושין בעינן ע"ח משא"כ אליבא דר"א דמהת' כשניהם לא צריכין לע"ח אלא שבגט התקין רבן גמליאל הזקן ובקידושין לא מצינו שהתקין כלל בודאי אין מקום לקושית הגמ'. וראי' לזה, דהא אביי דאיירי התם, „יניד עלי' רעו וכו' תנא בגירושין וה"ה בקידושין וכו'" הוא בעצמו ס"ל (ב"ב קע"ב ע"ב) דלר"א לא שייך פסול זמן. אלא ע"כ דכל השקלא וטריא אזלא דוקא אליבא דר"מ. ומעתה אם כנים

אמנם דתקנת זמן לא שייכא באין ע"ח, דיפו"ז לר"א דהילכתא כוותיה קודם תקנת ר"ג הזקן שיהיו העדים חותמין על הגט (עיין גיטין ל"ו ע"א) תקנת זמן לא נתקנה עדיין וכן מוכיח סדר לשון הרמב"ם (בפ"א מהל' גירושין) בהל' ט"ו מעתיק התקנה שיהיו העדים חותמין על הגט בהל' כ"ד שיהיו העדים מפרשים שמותיהם, ואח"ז שיחתמו זה בפני זה ולבסוף מעתיק התקנה דזמן עם כל ענפיו כל זה לא במקרה רק בכונה פרטית ללמדנו סדר הזמנים של התקנות, ללמדנו איזו מוקדמת ואיזו מאוחרת. ולפי"ז נוכל להחליט בדיוק דתקנת זמן הוא מאוחרת הרבה ועכ"פ לא קודם לארבעים שנה קודם לחורבן בית שני תובב"א דהרי אמר מר (שבת ט"ו ע"א) „הלל ושמעון וגמליאל (ופירש"י הוא גמליאל הזקן) ושמעון נהגו נשיאותן בפני הבית מאה שנה". והנה כפי פירש"י (גיטין ל"ד ע"ב ד"ה העדים חותמין) רבן גמליאל הזקן הוא הוא שתיקן שיהיו העדים חותמין על הגט ומה שהקשה הר"ת על רש"י (שם ל"ו ע"א בתוס' ד"ה התקינו) דהראשון „אמר ר"ז תקנה ודורה התקינו וכו'" משמע דמקודם נתקנה? לר' אריבא דרש"י דהאי „אמר ר"ג דבדייתא הוא רבן גמליאל השני בן דורו של ר"א ור' יהושע אבל מתקני התקנה היו ר"ג הזקן וסייעתו שהיו שני דורות שלפ"ז והנה איתא כספרי סוף ברכה דהלל נהג נשיאותו ארבעים שנה, א"ב נשארו לשמעון בן הלל ור"ג הזקן ורשב"ג ששים שנה ואם נייחס איזה שנים לשמעון בן הלל אז נשארו לגמליאל ושמעון קרוב לארבעים שנה [והנה לכאורה קשה להבין דהא כל טעמא דתקנת זמן לר' יוחנן היתה משום חיפוי וכדי שתיהרג אם זינתה והא איתא בש"ס עבודה זרה (ח' ע"ב) דארבעים שנה קודם לחורבן גלתה סנהדרין ולא דנו דיני נפשות וא"כ איך אפשר לומר דתקנת זמן היתה מאוחרת כל כך? י"ל דלעולם כדברינו אבל מ"מ תקנת זמן הועילה כיון דלפעמים לצורך שעה הי' סנהדרין חוזרין ללשכת הגזית (עיין תוס' כתובות ל' ע"א ד"ה מיום) ולשיטת הרמב"ם (בפי"ד הל' י"ג מהל' סנהדרין) דמפרש הגמ' בפשוטה דלגמרי בטלו דיני נפשות צריכין אנו לומר דגם לר' יוחנן לא היה התכלית דתקנת זמן לעונש מיתה אלא לאסרה אבעלה ולאסור כניה מיבוא בקהל משום ממזרות. וכשם דלתוס' (גיטין י"ח ע"א ד"ה הנהו) טעם זה מסביר לקיומה של התקנה לאחר החורבן, להרמב"ם יספיק טעם זה לתחילת יצירתה של התקנה וזאת לדעת כי ברמב"ם ובמקום ההלכה בשני התלמודים לא נזכר עונש מיתה בפירוש]

ועתה ניחזי אימתי היתה התחלת הזמן דבתולה נשאת ביום שלמחר יש ב"ד קבוע? עיין בש"ס כתובות (ג' ע"א ובתוס' ד"ה שכתי דינין בשם הר"ת ור"י) דהתקנה קדומה היא קודם בנין בית שני כשהתחילו אנשי כנסת הגדולה לטפל ביצרא דעבירה (עיין יומא ס"ט ע"ב) ונמצא דמהתחלת התקנה דבתולה נישאת ביום שלמחרתו קבוע ב"ד עד תקנת זמן יש קרוב לארבע מאות שנה או יותר ומשו"ה ס"ל לר"ל דזנות לא שכיח דהגדרים והסייגים שהנהיגו החכמים והסופרים בישראל הועילו לקדש ולטהר את בית ישראל, ואם היה זנות שכיח מקודם לא היה שכיח בזמן מאוחר של ת' שנה ונתקיים בנו לדעת ר"ל „וקדשנו במצותיו" ומיושבת בזה קושית התוספות בס"ד.

לוח לחדשי: שבט, אדר א', אר"ב

ערב שבת	בגלות הנחי זמן תפילה	ע"ה רינט	מוצש"ק גינדעי
בא, יאנ 12 — —	6 22	4 31	5 26
בשלח, יאנ 19 — —	6 19	4 39	5 34
יתרו, יאנ 26 — —	6 14	4 47	5 48
משפטים פעב 2 —	6 08	4 56	5 50
תרומה, פעב 9 — —	6 01	5 05	5 59
תצוה, פעב 16 — —	5 52	5 13	6 06
תשא, פעב 23 — —	5,43	5:21	6 14
ויקהל, מארטש 1 — —	5 32	5 30	6 22
פקודי, מארטש 8 — —	5.21	5 38	6 30
ויקרא, מארטש 15 —	5 10	5 46	6·38
צו, מארטש 22 — —	4·58	5·53	6,45
שמיני, מארטש 29 —	4·46	6,00	6 52
תזריע, אפריל 5 — —	4.35	6:08	7 02

אידישע אפטיילונג

דער אמת
וועט סוף כל סוף דאך מנצח זיין!

עס איז געוויס זעהר טרויעריג, וואס תאטש א קליינער טייל פון דער אידישער באפעלקערונג פון ניו יארק שעמט זיך ניט ארויסזאגען זייער צופרידענהייט מיט דער לעצטער ענטשיידונג פונ'ם העכערן געריכט איבער דאס רעכט פונ'ם פאראייניגטען ראבינאט און ועד הכשרות הכללי, איבער דעם סימן כשרות פון כשר געשחט'ענע עופות

מיט יאהרען צוריק, אין דער אלטער היים, וואו די אטמאספערע איז פון הונדערטע תורה־יאהרען אנגעווארעמט געווען פון אידישען נימקען פייער, און וואו יעדער האט אויף זיך געטראגען די אחריות פון געזעלשאפטליכען אידישען לעבען, — דארט ווארט אזא ענטשיידונג אויפגענומען ווערען ווי א גזירה, וואס שטערט זיך אין וועג פון אונזער צבור'ישע איינארדנונג, וואס דערלאזט ניט (ניט ווילענדיג מצד די געערטע ריכטער) די פארפעסטיגונג פון איינעם פון די הויפט יסודות פון אונזער תורה, דורך צבור'ישע קאנטראל און אחריות

און אפילו דא אין אונזער נייער הימלאנד, ווען מיר ווארטען אפראוען א'ן זיך געזונטע קערנער פון פאיקס־אין־תורה־לעבען ווארט אויך אזא ענטשיידונג געדארפט ארויסרופען אונזער אלגעמיינעם צער און ענטוישונג, בפרט נאך אין אזא צייט ווען אונזערע קהילות אין אייראפא ווערען אזוי גרויזאם צערשמעטערט

אבער מיר קענען זיך ניט העלפען עס איז גלות פרוכט. דער לאנגער גלות האט געשאפען ביי אונז אזא עלעמענט וואס פיהרט זיך באלוועם דוקא אין הפקירות און צערשטרייאונג. ארדנונג און ארגאניזאציע איז געגען זיין גלות פסיכאלאגיע. תורה און אידישקייט זיינען ניט שטארק איינגעווארצעלט אין זיין נשמה.

אין אזא צושטאנד, איז ניט קיין חידוש וואס אפילו אייניגע וואס האבען געטראגען ארער טראגען נאך איצט דעם איצטלא דרבנן אבער האבען זייערע יונגע יאהרען געלעבט אין אן אטמאספערע פון מחלוקת און צו'להכעיס'דיקייט, אז זיי זאלען אויך פארפיהרט ווערען און צו להכעיס דעם צבור און זייערע חברים וועלען דוקא הבקירות

ווארום וואס אנדערש, אז ניט די הפקירות שטרעבונג, מאכט אט דעם טייל פון אונזערע אידען צו שטעהן אין קאמפף געגען דער פאראייניגטער השגחה איבער דער בשרות פון עופות

ס'איז געוועזן א צייט ווען זיי האבען געטענה'ט אז השגחה איז איבעריג, אז דער סענט אפצאל איז א שווערע האראפסע, אבער יעצט זעען זיי אליין מודה אז די השגחה איז נויטיג, אז אן איהר ווערט דער ניו יארקער אידענטום געשפייזט מיט נבילות און טריפות פאר די געלט וואס ער צאלט פאר כשרות, און זיי זיינען ווייליג צו טראגען דעם קליינעם אפצאל וואס די השגחה קאסט נאר — אנשטאדט אן איינגעארדענטע השגחה פון אן איינגעארדענטען ראבינאט מיט א פאראנטווארטליכע צבור'ישע השגחה, זאל דוקא דער קאנטראל איבערגעגעבען ווערען אין איינצעלנע הענד פון מענשען, ניט פאראנטווארטליכע פאר'ן גאנצען צבור דאס הייסט אנשטאט א פאראנטווארטליכע אלגעמיינע השגחה - דוקא אן אונפאראנטווארטליכע יחיד'ישע השגחה . . . איז עס ניט א מעשה־שטן־אבסורד וואס פארקריבערט מוחות פון מענשען און פארכיהרט זייערע נשמות אדער איז עס נויטיג נאך אמאהר איבערווייזען די פאלשקייט פון זייער טענה צום ועד הכשרות, אז דער סימן כשרות האט נים אבסאלוט פארזיכערט די כשרות, בעת אז זיי אליין ווייסען אז נאך צוליעב זייערע מחלוקת און מלחמות זיינען מכשולים פארגעקומען, און זיי ווייסען אליין די תיקונים וואס קענען און ווערען געמאכט אז דער סימן זאל באמת פארזיכערען די השגחה מעורה און די כשרות — זאלען נאר די בלבולים מאכער אויפהערען זייער קאמפף געגען דער תקנה וואס וויל פארמיידען דעם הפקירות צושטאנד

וואס ס'איז שרעקליכער פון אלעם איז, אט די נרינגשאצונג פון אזעלכע אידען, ווי אויך פון די וואס טוען די מלאכת הקודש פון שחיטה אויף כשרות, זייער קלות ראש אין באצוג צו די שטארקע און הייליקע ווערטער פון אונזערע גדולי עולם, צדיקים און גאונים פון דעם דור. עס גלויבט זיך ניט, אז זייער געוויסען פלאגט זיי ניט, און טראכטען ניט אז זיי פיהרען א קאמפף געגען דער תורה און געגען די מאורי התורה, געגען אידען און געגען אידישקייט.
עס גלויבט זיך ניט אז אויך זיי ווייטאגט ניט די הארץ אין זאגען ניט צוזאמען מיט אונז אוי לנו לדור שככך עלתה בימינו!.

צו אונזער גריק אבער זיינען אט די פון שטן און מחלוקת פארפיהרטע נאר א קליינער טייל פון אונזער אידישער באפעלקערונג, און תורה־אידישקייט איז צו שטארק וואס זאל ניט גובר זיין קאפריזען פון וועמען עס איז

עס מוז סוף כל סוף פארשטאנען ווערען אז אמעריקא איז שוין ניט מעהר א נאכגעמאכטע קאפיע פון אידישען לעבען אין דער אלטער היים, — די אריגינעלע אידישקייט, מיט איהר גאנצער קהל'ישער איינארדנונג בויט דא איהר נעסט די אידישע אמונה, תורה און מצוות זובען זיך דא צו באפעסטיגען, און קיינער, קיינער וועט דעם שטראם פון אט דעם לעבעדיגען קוואל ניט אפשטעלען

געוויס איז א רחמנות אויף די בראנדזשענדע נשמות, און די וואס ווערען פון זיי דערוויי פארפיהרט עס איז א רחמנות אויף דער ענער־ניע וואס ווערט אוועקגעלייגט אויף דעם יסוד פון דער תורה, וואס דארף גענוצט ווערען אויף פיעל אנדערע וויכטיקע זאכען, אבער דאס זיי־נען אלץ חבלי לידה יסורים פון יצירה פון דער תורה־אידישקייט און אידישער פאלקס באוואוסטזיין וואס בויט זיך דא מיט דער הילף פון הימעל.

דער אמת — ואין אמת אלא תורה — וועט סוף כל סוף נעפינען זיין וועג אין די ברייטסטע שיכטען פון אונזער פאלק דער אמת וועט מנצח זיין

תורה־לאזע קנעכט!

צום טויזענטען מאל ווער־ען וויערער באשטעטיגט די הייליגע ווערטער פון אונזערע חכמים „שאין לך בן חורין אלא העוסק בתורה" — א פרייער און שטאלצער איד קען נאר זיין א איד פון תורה

נור די אידען פון תורה האבען געקאנט באוויזען די העלדישקייט צו אויסשטעהן אין פוי־ליין, די בארבארישסטע יסורים און ניט פאר־שוועכען זייער אידישקייט, ראזען זיך שמייסען און פייניגען און ניט מחלל שבת זיין ווארפען זיך אין פייער צוזאמען מיט א תורה וואס פינסטערע רשעים האבען געהייסען פארברענען, נור תורה אידען קענען אפילו געלע לאטעס או ף זייער־ע פלייצעס טראגען, און בלייבען א ן זיך א שטאלצער איד ניט דערלעבען וועט דער שונא זעהען אין זיי א ישעמעוודיג פנים; נאר אידען דורכגעדרינגען מיט תורה און אמונה קענען שטעהן איינגעבויגטע־היט אונטערן רוט פון ווילדע רשעים, סקראבען די גאסען, און ווען א קינד וואס האט געמוזט צוזאמען מיט זיין טאטען סקראבען האט זיך פונאנדערגעוויינט זאל אים זיין פאטער זאגען: „סקראבע מיין קינד, סקראבע און זיי שטאלץ ווייל דאס לייסטו נאר ווייל דו ביסט א איד."

דאס זיינען די זעלבע אידען וואס אין דער־צייט פון דער רוסישער „פאנשצינא", ווען אנ־דערע מיריאנען זיינען שקלאפען געווארען ביי די פריצים, און זיי, אט די רעכטלאזע אידען, זיינען געבליבען פרייע מענטשען, נאר דערפאר ווייל וויפיעל די פריצים האבען זיי ניט געשלא־גען, וויפיעל יסורים זיי זיינען ניט אויסגע־שטאנען און וויפיעל טויזענדער אידען עס זיי־נען אומגעקומען זיינען זיי דאך געבליבען ביי זייער שבת, ביי זייער כשרות און ביי זייער תורה, און אזעלכע אידען האבען קיין שקלא־פען־עלעמענט ניט געקענט שאפען

וואס טוט אבער א גרויסער אידישער געלערנ־טער, וועלכער שטורמט אויף א וועלט מיט זיינע פסיכאלאגישע טעאריעס, וואס טוט אזעלכער נאך דעם ווי מיט גרויס מאטערניש און בלוטיגע

קאסטען ווערט ער געראטעוועט פון די נענעל פון די רשעים, וואס מוט אזא איד וואס אין געווען ווייט פון דעם גייסט פון אונזער תורה, —ער קושט דעם רוט פון זיינע שונאים, באַרעכטיגט די יסודים וואס ער האט געליטען און האטש א יאהר פאר זיין טויט, חנפה'ט ער זיך צו זיינע פיינינער מיט ווארפען אומווירדיגע רייד אויף אונזער תורה און משה רבנו. און דאס אין דער צייט ווען דער רוט פון די בארבארען האט געפאכט איבער אונזערע קעפ. א געשטאפא־שמייכעל האט זיך אים געוואלט ארויסקריגען!

אדער וואס טוט א אידישער שרייבער וואס האט שידים געזונגען דעם אידישען לעבען אין פוילין, וואס האט זיך א נאמען געמאכט מיט זיינע לויב־געזאנגען פאר דער אידישער הייליגקייט, טיעפקייט פון זיין גייסט און שעהנקייט פון זייער לעבען, וואס טוט אט דער שרייבער וואס האט זיין פרעמדקייט צו דער תורה באוויזען נאך אמאל קעמפפענדיג געגען מילה, וואס טוט ער אין דער צייט ווען טייכען בלוט פליסען פון זיינע ברידער, ווען אט די מיליאנען טייערע אידען־ברידער ווערען געפייניגט און אונמענשליך געמוטשעט פון קריסטליכע בארבארען — ער פארעפענטליכט דאמאלס א בוך וואו ער קניהט זיך אין דרייען פאר זייער'ס פיינינער, ער שאקעלט מיט זיין קנעכטישען קאפ „פשעפראשעם פאני!"

אזוי טוען אויך ראבאים אין זייערע „ספיטשעס", און האבען ווי אלע יאהר, אזוי אין דיעזען יאהר, צו זייערע ימים טובים, געפליצט מיט שבחים וואס האבען געמאכט אפילו אונזערע שכנים צום עקלען. ווייל זיי האט זיך עס נים געקענט גלויבען צו הערען פון ראבאים ביי אידען.

און אן אפגעלעבטער ראבאי אין אן אמעריקאנער שטעטעל, וועלכער איז „ענטוזיעסט" פון זיין ראבאישען לעבען פארוויילט זיך אין דיעזער צייט צו אפדרוקען (דוקא אין א העברעאישען זשורנאל) אן ארטיקעל פול מיט נעזאנג פאר דעם „אותו האיש", און ער וואלט שטארק וועלען אז מיר אלע זאלען נאכזינגען מיט איהם זיין שקלאפערישע נשמה באגרייפט נים, אז קיין גולנ'ישע ברוטאליטעטען זיינען נים בכח צו מאכען אידען פון תורה פאר ענטוזישטע שקלאפען צו די גזלנים.

וואס עס גיט זיך זיי יע איין, אט די פארשקלאפטע נשמות, איז—צו אפנארען די גוים. זיי, אונזערע קריסטליכע שכנים, רעזענריג און הערענדיג אין די דרשות פון די ראבאים די אלע שבחים פאר זיי, מיינען אז ווירקליך „אונזער וואסער איז מוטנע", און פרואווען זיך כאפען פיש אין זייערע נעצען זיי האבען איינגעארדענט פאר אידישע ראדיא צוהערער א ספעציעלע „אידישע שטונדע" מיט ארויסראר'דיגע און אנדערע אידישע געזאנג, און דארט ווערט א גאנצע האלבע שטונדע געפרעדיגט און גערופען אונטער זייערע פיינגלען.

אין ווי אלעם ביי אונז, איז אין דעם פאל אויך ניטא קיינער ווער עס זאל רופען צו פאראנטווארטליכקייט די אפנארער וואס הוילען אונטערן שוץ פון „אידישער שטונדע" פארפיהרען אידישע צוהערער. חאטש מיר זיינען זיכער אז זייערע ווערטער וועלען געפינען א טויבע וואנט. אונזער וואסער איז נאך גצ"ד נים אזוי מוטנע, און די איינינע אונזערע קנעכטישע נשמות וועלען אונז נים מאכען צום פארשקלאפען. „מיר זיינען שטאלץ וואס מיר ריידען ווייל מיר זיינען אידען"!

לתקנת שמירת שבת ויום טוב

פון הרב מרדכי ראבינאוויץ, באלטימאר

אזוי ווי עס קומט פאר א שקלא וטריא צווישען רבנים וועגען די פראגע פון נוצען אן עלעקטריק רעפרידזשעריטאר אום שבת, ווייל דורכדעם וואס מען עפענט די טיר פון רעפרידזשעריטאר קומט אריין ווארימקייט, וואס פארורזאכט אז דער מאטאר זאל אנפאנגען צו ארבייטען, איז יעצט ערפונדען געווארען אזא ערפינדונג וואס פארמיידעט דעם ספק חילול שבת ויום טוב.

די ערפינדונג באשטעהט אין דעם: א ספע־

ציעל אטאמאטישער סוויטש וואס ארבייט ווי א זייגער ווערט צוגעטשעפעט צו דעם רעפרידזשערייטאר, און פרייטאג, ערב שבת, אדער ערב יום טוב פארנאכט, דיסקאנעקטער מען דעם „טערמיסטאט" פון רעפרידזשערייטאר דורך דעם „אינדיקייטאר נאב" און מען דריקט ארויף דעם באטען פון אטאמאטישען סוויטש דאן איז דורכ'ן טאג שבת אדער יום טוב ארבייט דער רעפרידזשערייטאר נאר דורך דעם אטאמאטישען סוויטש, 45 מינוט דוהט דער מאטאר און 15 מינוט ארבייט ער, און עס ווענדעט זיך גאר ניט צו די טיר איז אפען אדער פארמאכט און נאך שבת אדער יום טוב דיסקאנעקטער מען דעם אטאמאטישען סוויטש און מען קאנעקטער דעם טערמיסטאט אזא סוויטש איז אויך גוט פאר די אויל בוירנערס

אזא סוויטש איז קאנעקטעד געווארען צו מיין רעפרידזשערייטאר וואס ארבייט לויט דער אויבענדערמאנטער אפעראציע, און עס איז זעהר צופרידענשטעלענד דער סוויטש קען ווערען רעגולירט צו ארבייטען מעהר אדער ווייניגער צייט

די צוויי אויסגעלאשענע שטערנס

פון הרב משה מאיר ישר

(פארטזעצונג)

צו איין און צוואנציג יאהר האט ער געהייראט די טאכטער פון ר' משה מרדכי אייזעלעוויץ פון סמארגאן, א שוואגער פון טעלזער רב און ראש ישיבה, הגאון ר' אליעזר גארדאן. דריי יאהר שפעטער האט איהם זיין ציטער־פעטער ר' לייזער אויפגענומען אים איינער פון די ראשי ישיבה אין טעלז דאס האט איהם געגעבען א געלעגענהייט טיפער און ברייטער צו קולטיווירען זיין דרך הלמוד. ר' שמעון טעלזער איז געווארען א וועלט־באריהמטקייט, א כשוף־נאמען, וואס האט צוגעצויגען תלמידים פון נאהענט און ווייט. עס איז פשוט ניט געווען גענוג פלאץ פאר די אלע וועלכע האבען געגארט „צו גיסען וואסער אויף זיינע הענד"

די ישיבה איז געצוואונגען געווען צו אדווערטייזען יעדער התחלת הזמן אז אהן א פריהערדיגע ערלויבניש זאלען קיינע תלמידים ניט ריזיקירען זייערע הוצאות, ווייל ס'איז פשוט קיין ארט נישטא אלעמען אריינצונעמען. נייע תלמידים פלעגען אנגענומען ווערען איינער, צוויי פון א שטאט א סארט פראצענט־נארמע. על טהרת הקודש האט פאסירט אז א בחור אין זיין גרויסען חשק אנצוקומען אין ר' שמעון'ס שעור, און וויסענדיג אז די קוואטא פון תלמידים פון זיין שטעטל איז שוין פארביים, האט אנגעגעבען אים זיין וואוין־ארט אן אנדער שטעטל, וואו ס'האט געוואוינט זיינער א קרוב, און ער האט פון דארט צוגעשיקט אן אפליקאציע קיין טעלז. ער איז אנגענומען געווארען אים תלמיד הישיבה. גראד איז ער געווען א וואוילער אין לערנען. ווען ר' שמעון האט זיך נאכהער דערוואוסט פון דעם שווינדער האט ער מיט א שמייכעל באמערקט: „די תורה איז דאך מכפר אויף אלע עבירות", און ער האט זאגאר דעם בחור ניט אויסגערעדט

ר' שמעון'ס א שעור פלעגט געוועהנליך דויערען צוויי שטונדען. פארגאפטע פלעגען די תלמידים נאכפאלגען זייער גרויסען רבי'ן, וועבער בעריגט ווי אן עקספערט צוגעמען יעדער סוגיא אין קליינע טיילכעלאך און ארויסברענגען דעם פונדאמענטאלען עלעמענט וואס פאראייניגט זיי

ניט אלע האבען איהם לכתחילה געקאנט נאכגעהן, ווי ער אליין דערקלערט אין דער הקדמה צו זיין ספר „שערי ישר" „פילע לומדים זיינען ניט צוגעוואוינט צו דעם „דרך העיון" וועלכער נעמט ארום און געהט דורך אין די מעהרסטע ענינים באהאנדעלט אין דעם ספר ס'זיינען דאך פאראן א סך דרכים צו דער תורה, און יעדער איינער געפינט א טעם לויט זיין געוואוינהייט אויך אויף פיעל ענינים וועלכע ווערען דא אויפגעקלערט פאדערן „עיון ויגיעה" און קאנען ניט לייכט באגריפען ווערן און ניט יעדער איינער איז בראוו גענוג תולה זיין דעם חסרון אן איהם מחמת עומק המושג וחסרון המשיג. "

ער פּרעגט געדולדיג, מיט א בנעימות'דיגע רוהיגקייט מסביר זיין די קאָמפּליצירסטע פּראָבלעמען „ס'איז א רגילות, מ'דאַרף זיך צוגעוואוינען, מיט דער צייט וועט אַלין קלאָרער ווערן פאַר אייך", פּלעגט ער דערמוטיגען זיינע צוריקגעשטאַנענע תלמידים

ר' שמעון'ס באַציהונג צו זיינע תלמידים איז געווען א קאָמבינאַציע פון פּאַטערליכקייט און ברידערליכקייט א געפיהל פון געגענזייטיגע ליעבע און רעספּעקט האָט תמיד געהערשט צווישען רבי'ן און תלמיד, אבוואהל דער רבי האָט קיינמאָהל ניט פאַרפעהלט צו באַהויפּטען זיין אויטאָריטעט דאָס איז אַמייסטענסטען דעמאָנסטרירט געוואָרען ווען ער איז אין יאָהר תרס"נ אויפגענומען געוואָרען אלס רב ור"מ פון מאַרטיש, גראָדנער גוב.

די פריע שטרעמונגען פון דער רעוואָלוציאָנערע באַוועגונג אין דאַמאָלסטיגען רוסלאַנד— א פּאָליטישער און גייסטיגער אנאַרכיזם—האָבען ניט פאַרפעהלט מיט זייער שעדליכע לעהרע אריינצודרינגען אין שטעטל מאַלטש איניגע תלמידי הישיבה זיינען באַאיינפלוסט געוואָרען פון די קלינגענדע פראַזען דער גאון ר' זרמן סנדר כהנא שפירא האָט זיך דערשראָקען פאַר די פאָרגען ער האָט אויפגעגעבען די ישיבה און אין איינער אוועק אלס רב קיין קרינק, וואו ער האָט אָרגאַניזירט א נייע ישיבה מיטבריענגענדי זיינע נאכבאַריער פון מאַרטיש דאריבער ווען ר' שמעון איז אנגעקומען קיין מאַרטיש דאָט ער געפינען א חריב געוואָרענע ישיבה ער האָט אַוועקגעלעגט אויף דאָס ניי אויפבויען. א דאנק זיין זעלטען רוהיגע און בנעימות'דיגע נאַטור, זיין פּראַקטישע מענשליכקייט און האַרציגע גוטסקייט, ליבע און איבערגעגעבענהייט צו זיין אידעאל אלס מרביץ תורה, איז איהם געלונגען צו רעאָרגאַניזירען אין מאַלטש א באַדייטענדע ישיבה און ווערן באַריהמט אלס ר' שמעון מאַלטשער

אין יאָהר תרס"ז איז ער אַנגעקומען אלס רב אין בריינסק, זעלבסטפאַרשטענדליך אז זיין ערשטער באַדינג איז געווען אז מ'זאָל איהם ביהילפיג זיין דאָרט צו שאַפען א ישיבה און ביז'ן יאָהר תר"פ איז ער בעקאַנט געווען אין דער לומדי'שער וועלט אלס ר' שמעון בריינסקער.

אין בריינסק האָט ר' שמעון ארויסגעצייגט אז ער איז ניט נאָר געווען א גרויסער רבי, א כעהיגער מדריך און מייסטערהאַפטער מחנך, נאָר אויך דער גרויסער רב ומנהיג, א האַרציגער פאָטע און זאָרגער פאַר יעדען איינעם זיין אהבת ישראל האָט פון קיין גרענעצען ניט געוואוסט ווען די ערשטע וועלט־מלחמה האָט אויסגעבראָכען האָט ער ווי א מלאך באַשיצט זיין שטאָט, האָט בסדר געוואַכט אז קיין שלעכטס זאָל ה"ו ניט געשעהן אונטער די רוסען, קאָזאַקען, דייטשען, האַלערטשיקעס, באַלשעוויקעס, האָט ר' שמעון איינגעהיט זיין שטאָט פון פייער, פּאָגראָמען און צושטערונג.

אין יאָהר תר"פ איז דער גאון הדור ר' חיים עוזר גראָדזענסקי אַנגעשטאַנען אויפ'ן אָרטען אין געניטען ראש הישיבה אז ער זאָל אויף זיך נעמען אויף די חורבות וואָס די מלחמה האָט געלאָזען, אויפצובויען א גרויסע ישיבה אין גראָדנע די בעלי בתים אין בריינסק האָבען פּראָטעסטירט, זיי האָבען זיך מיט טרערן און תחנונים געבעטען אז זייער באַליבטער רב זאָל זיי ניט באַרויבען ס'האָט אבער קיין זאַך ניט געהאָלפען זיך מקריב זיין פאַר תורה איז דאָך תמיד געווען זיין שטענדיגער וואונש דעריבער אז ער איז גרייט צו ברענגען א קרבן פאַר תורה דאַרפען זיי דאָך גרייט זיין אויך צו ברענגען א שטיקעל קרבן

ווי ר' שמעון איז זיך מתנצל אין זיין ספר „איך האָב זוכה געווען צוצוציהען די הערצער פון מיינע צוהערער און מרביץ תורה זיין אין די אלע ערטער וואו איך בין געווען ניט צוליב מיינע מעשים און ניט צוליב מיינע כשרונות נאָר א דאנק דעם פּרינציפּ (וסגולה) פון עשר תעשר, וויל פון מיין יוגענד אָן זיינען מיינע צייטען תמיד געווידמעט געווען צו פאַרשפּרייטען תורה"

אין יאָהר תרפ"ט איז ר' שמעון גראָדנער געקומען קיין אמעריקא כדי צו דערהאַלטען זיין ישיבה וועלכע איז געוואָרען א גרויסער

תורה צענטער אין גראדנע. איבעראל איז ער אויפגענומען געווארען מיט גרויס כבוד און חביבות, ספעציעל פון זיינע אמאליגע תלמידים און פארעהרער. ער איז שוין דאן געווען דער אלטער, פאטריארבישער גאון מיט דער לאנגער ווייסער בארד, אבער מיט א זעלטענעם פרישען און יונגען גייסט ער האט אפילו א ביסעל צייט געזאגט שעורים אין ישיבת ר' יצחק אלחנן

דער שרייבער עראינערט זיך אן אינטערע־סאנטע און כאראקטעריסטי'שע פאסירונג דאס איז געווען סוף זומער פון יאהר תרע"א דער שרייבער האט דאן אלס יונגער בחור'ל געלערנט אין בריסק אין דער ישיבה ביי הגאון ר' אלחנן וואסערמאן. ר' שמעון האט דאן באזוכט בריסק און ר' אלחנן, וועלכער איז געווען אמאל זיינער א תלמיד אין טעלז, האט זיין רבי'ן איינגע־לאדען צו זאגען א שעור פאר זיינע תלמידים דער נאמען ר' שמעון ברינסקער איז דאן געווען א כישוף־צויבער. די בחורים לומדים פון משמר־ישיבה זיינען אלע געקימען, צו הע־רען אין לערנען מיט'ן גאון

די תלמידים אין ר' אלחנן'ס שעור האבען זיך באזונדערס געגרייט צו דער פייערליכער געלעגענהייט א קליינינקייט, אזא גליק צו הערן א שעור פונ'ם רבין'ס א רבי'ן!

געלערנט האט מען דאן די מסכת כתובות די תלמידים האבען פריהער איבערגע'חזר'ט די שווערערע ענינים פון דער מסכת כדי בעסער צו קאנען פערשטעהן דעם ערווארטעטען שעור וועלכער ווי האבען געדענקט אז עס וועט גע־ווים זיין אייף איינעם פון זיי ר' שמעון איז ערשינען, האט זיך אוועקגעשטעלט ביים שטענ־דער. ער פרעגט ר' אלחנ'ן וואו מ'האלט אין כתובות און ר' אלחנן ציינט איהם אן די לעצ־טע שורה פון דער מסכת אמר ר' חייא בר ארי אמר רב עתידין כל אילני סרק שבארץ ישראל שיטענו פירות, ד.ה. אז אלע פוסטע ביי־מער פון ארץ ישראל וועלן פרוכטבאר ווערן האבען אלע גלייך געקלערט אז מסתמא וועט דער גאון ריידען א דבר אגדה.

אבער צו אלעמענס איבעראשונג האט ער אנגעפאנגען מיט א חקירה: ווי וועט זיין דער דין אויב איינער וועט פערקויפען דעם אנדערן א אילן סרק, אויב ס'וועט געשעהן א נס און די אילני סרק וועלן געבען פירות, און האט זיך איינגעלאזט אין א געוואלדיגען פלפול מכח די ענינים פון דבר שלא בא לעולם, דקל לפירותיו, אדער פירות דקל א. ז. וו.

יע, דער דאמאלסטיגער שעור כאראקטערי־זירט אביסעל ר' שמעון'ס אידעאל, זיינע דערהאבענע דערגרייכונגען. ווער נאך אזוי ווי ר' שמעון האט באוויזען דעם נס צו פאר־וואנדלען אילני סרק אין פרוכטבארע ביימער!

דער ראש הישיבה פון ראשי ישיבות, דער מחנך פון מחנכים, דער רבי פון רביים, איז געווען ר' שמעון גראדנער.

העלפט די עזרת תורה

רבנים, עסקנים און נדבנים פון אלע שטעדט און שטעדטלאך אין די פאראייניגטע שטאטען פון אמעריקא מיר רופען אייך, טוט אייער חוב פאר די עלענדע אומגליקליכע תלמידי חכמים און זייערע הונגעריגע, נויטליידענדע, פאדמוטשעטע פאמיליעס אין ארץ ישראל און אייראפא שיקט זיי אייער הילף דורך עזרת תורה' (673 בראדוויי, ניו יארק)

מודעה רבה לאורייתא

בבית הדפוס שלנו אנו מדפיסים כל מיני ספרי פלפול ודרוש בהדור היותר גדול, והמחברים המדפיסים אצלנו ספריהם, שבעים רצון באופן היותר טוב.

GINSBERG LINOTYPING COMPANY
63 SUFFOLK STREET, NEW YORK, N. Y.